

1. Alltöörühma tuvastatud probleemid

Strateegiline planeerimine ja õigusloome

- Puudub asutus kes võtaks rahvusvahelisi koostööprojekte algatada ja juhtida. Koostöö toimub peamiselt pikaajaliste koostöökontaktide varal, kaastäitjana. Rahvusvahelistes kootööprojektides on tihti nii välispartnerite kui Eesti osapoolte jaoks selgusetu Eesti osapoole staatus ja volitused.(EGEOS)
- Valdkonnale ei ole seatud strateegilisi eesmärke, maapõue haldus on pigem allutatud teiste valdkondlike eesmärkide saavutamisele. Poliitikate kujundamise alus ja rakendusuringud tellitakse riigihangetega, mis ei taga paljudel juhtudel uuringute järjepidevust ning põhjustab kvaliteedi suure varieeruvuse. Ei saa välistada töö teostaja sõltuvust mõnest spetsiaal huvist või mõnest huvigrupist (EGEOS).
- ELF: keskkonnatasude aluseks olevad maavara kaevandamise väliskulud vajavad välja arutamist, väärtuslike maavarade hinnast sõltuva ressursitasu välja töötamine vajalik
- MKM: Eesti ressursitasud on kõrged ja kasvavad. Valdavalt EL riikides ei toimu kaevanduse jäätmete, vee ärastuse eest kaevandustööstuse maksustamist. Keskkonnatasude suunatus ei leevenda vaatamata suhteliselt kõrgele KOV osakaalule kohalikke konflikte. Suunatus pole piisavalt täpne mõjutatud isikutele.
- Õigusaktid on mitmeti tõlgendatavad, asjakohased seletuskirjad ei too alati esile seadusandja mõtet, menetlused on kas ebaefektiivsed või ei ole tagatud haldusorgani võimekus proportsionaalselt halduskoormusega. Rakendusaktid ei ole ajakohased ning kaugenevad parimatest praktikatest. Erinevad regulatsioonid on kas omavahel konfliktis või on seosed ebaselged ja vaieldavad (näiteks ehitussedustik, planeerimisseadus vs maapõueseadus või LKS jne) (EGEOS)
- Kompetentside säilimine ei ole tagatud, kuna valdkonna erialade vastu on õppima asujatel ebapiisav huvi.

Maapõue kasutuse ja kaitse korraldamine

- ELF: Kaevanduslubade keskkonnatingimused peaksid olema selged ja kontrollitavad
- MKM: Uurimis ja kaevelubade menetlus pikaajaline ja konfliktne (80 õigusvaiet). Loa andja pole seni koostöös arendajatega leidnud uurimissoovidele lahendusi (Monaro Mining, Geoforum, VKG). MPS muudatusettepanek omaniku nõusoleku kategoorilise nõudega, mis takistaks geoloogilist uurimist.
- ELF: kaevanduste ruumiline planeerimine vajab arendamist Eestis ei ole otsest seost planeeringute ja kaevandamise lubamise vahel. See on tekitanud palju segadust ja eriarvamusi. Erinevates riikides on sellele küsimusele erinev lähenemine.
- Vajalik oleks analüüsida, kas planeeringute ja kaevandamise võimaldamise suurem sidumine on vajalik ja kui on, siis mil määral ja kuidas. (KeM)
- MKM: Keskkonnamõjude hindamine on pikaldane, protsessis puuduvad siduvad tähtajad.
- MKM: Aktiivne looduskaitsealade rajamine, laiendamine maardlatele puuduliku sotsiaalmajanduslike mõjude analüüsita ja selle tulemuste arvestamiseta. Ei kaaluta

väga põhjalikult alternatiivseid lahendusi (leevendusmeetmed, kaitsealuse liigi alternatiivsed toetusmeetmed).

Geoloogiline kaardistamine maismaal, siseveekogudes ja merealadel

- Puudub selge ja kokkulepitud kaardistamise programm, kaardistamise tellimine ja rahastamine on olnud ebastabiilne ning kaardistamise kompleksus ebäühtlane. Alates 2008. aastast on riikliku geoloogilise kaardistamise maht vähenenud tasemele (aastas 300–400 tuhat eurot), mis pidurdab olemasoleva võimekuse hoidmist ja tööde metoodika järgimist. Ebaselge ja ebastabiilne olukord on pärssinud teostaja võimalust säilitada ja arendada võimekust ja kompetentse (EGEOS).
- Senine maht on olnud ebapiisav. Kaardistamisele ei sobi 1-aastased või veel väiksemajalised lepingud; tellimuste heitlikkust ei võimalda arendada püsikaardistamist, sest isegi olemasoleva hoidmisega on raskusi. (EGK)
- Uute ja potentsiaalsete maavaravarude uurimist väljaspool akadeemilist tegevust ja ettevõtete rakendusuringute ei toimu, kuna riigi huvi sellel suunal on defineerimata siis on ka eelnimetatud tegevuste puhul lubade andmisel või finantseerimistaotluste üle otsustamisel otsuste tegemine allutatud päevapoliitikale ja ühiskondlikele hoiakutele või (EGEOS).
- MKM: Riiklikku tellimust geoloogilistele uurimustele kas pole olnud või on ebaselge. Rahastamissüsteem KIKI projektide ja Maa-ameti projektide põhised ei võimalda uuringuid, mis looks riigile teadmisi lisandväärtuse loomise kohta. Geoloogilist uurimist ja selle võimekust pole riiklikult arendatud. Seni tagasihoidlik teadlikkus uurimis- ja töötlemistehnoloogiate võimaluste kohta.
- Uuringud on lünklikud ning tihti omavahel raskesti korreleeritavad, allutatud rahastaja (peamiselt rahvusvahelised koostööprojektid või uurimis grandid) tingimustele ja eesmärkidele. Tulemused asuvad erinevates andmekogudes ja ei ole alati kättesaadavad. Puudub riiklik strateegia Eesti jaoks oluliste geohtude arvestamiseks ja mõjude leevendamiseks (radoon)(EGEOS)
- Pinnalähedase soojuse kasutamine toimub peamiselt katse eksituse meetodil toetudes üksikutele akadeemilistele uuringutele. Süvasoojuse uuringud peatusid 90ndatel. (EGEOS)
- Toimuvad vaid üksikud peamiselt akadeemilist laadi uuringud ja rahvusvaheliste koostööprojektide raames tehtavad tööd. Tulemused on hajutatud ning raskesti kõrvutatavad ning ei ole seotud muude avalike andmetega. (EGEOS)
- Mulla geokeemia ja lähtekivimite uuringud on sisuliselt katkenud. Olemasolevad andmed ei ole kooskõlas tänaste uurimisvõimaluste ja teadmistega. (EGEOS)
- Tegevused toimuvad kohalike geoparkide ja entusiastide eestvedamisel. Kuna riiklik strateegia selles osas puudub siis on tegevuste toetamine juhuslik. Osaliselt kaetud looduskaitse arengukavaga ja looduskaitseadusega, paraku kaitse korraldamine sageli ebakompetentne mis viib soovitud tulemustest vahel ka vastupidiste tulemusteni. (EGEOS)
- Georiskide alased tegevused on juhuslikku laadi, paljudel juhtudel puudub piisav taustaandmestik (geoloogiline kaart)(EGEOS).

- Puudub riiklik programm (EGK)
- Hüdrogeoloogia osas ei ole viimastel aastatel (10-15 a.) ühtset riigitellimust strateegilisele ülevaate tööle (Eesti hüdrogeoloogilise ja põhjavee kaitstuse kaardid 1:400000 või 1:200000), sellepärast on regionaalsed ülevaated kokku pandavad vaid mosaigist, mis on hajutatud, ehkki uued admed (EGK)

Maapõuealase teabe säilitamine, haldamine ja levitamine

- Vajalik tagada olemasoleva info parem sidusus. Puursüdamike (ja nendega seonduvate käsipalade, õhikute jm proovide) hoiustamine ja kättesaadavaks tegemine tuleb terviklikult korraldada, täiendavalt ehitada uusi hoidlaid ning renoveerida olemasolevaid. (KeM)
- Avalike andmebaaside arendus peab olema kiirem ja paindlikum, enam arvestama lõppkasutajate huvidega. Kättesaadavad peavad vajadusel olema ka toor- või alusandmed (EGEOS).
- Maavarade uurimise ja kaevandamise vastase hoiaku muutmisega on tegeletud ebapiisavalt või siis ebatõhusalt (Alar Rosentau, TÜ)
- MKM: Vähene sihipärane maapõuevaldkonna avaliku teadlikkuse tõstmine, maine kujundamine ning Eesti kui investeerimissihtkoha tutvustamine välismaal.
- Riikliku geoloogiliste ressursside analüüsi ja säästva kasutuse kompetentsikeskuse haldamine. EGK on hetkel siiski väga piiratud ressurssidega ja paljuski isemajandamisel, probleemiks ka vähene rahvusvaheline nähtavus, vajaks suuremat riiklikku tuge ehk EGT moodustamist (Alar Rosentau, TÜ).

Maapõue (sh põhjavee) seire korraldamine

- Erinevate seirete pikaajsete aegridade andmestiku korreleeritavus ei ole tagatud, seire eesmärkide, finatseerimise ulatuse ja seirataivate parameetrite muutmisel ei ole alati lähtutud pikaajsete aegridade korrelatsiooni tagamise vajadusest. (EGEOS).
- Seired alarahastatud; 1-aastase tsükliga seired on selgelt ebasobivad ja ebakindlust loovad, mahud on aastast-aastasse muutumatud ja tekitavad sundvaliku seireobjektidest (EGK)

1. alltöörühma aluspõhimõtted ja arengusuunad

1. Valdkonna arendamise põhimõtted

Kirjeldatakse aluspõhimõtteid või väärtusi, millest riik valdkonna kujundamisel, arendamisel ja elluviimisel lähtub.

1. Riigi ülesanded maapõue valdkonna haldamisel on selgelt määratud ning toetavad käesoleva strateegia visiooni elluviimist. Ülesandeid täidetakse asjakohastes struktuurides ja efektiivselt.
2. Eesti maapõueõigus on eesmärgipärane, proportsionaalne, majandusliku potentsiaali kasutamist toetav ja üheselt mõistetav.

2. Prioriteetsed arengusuunad

Kirjeldatakse peamisi arengusuundi (sihte), milles nähakse eesmärgi saavutamise parimaid võimalusi arvestades eeldatavaid arenguid ja trende ühiskonnas. Arengusuundade kujundamisel

Maapõue kasutuse korraldus

- Maapõue kasutuse haldamine tuleb riigi tasandil korraldada selliselt, et nii keskkonna kui ka sotsiaalsed ja majanduslikud kompetentsid ning huvid oleksid valdkonna juhtimisel esindatud. Selleks tekitada Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumisse valdkonna majandusliku ja sotsiaalmajandusliku arengu strateegilise planeerimise kompetents ja sellega seotud funktsioonide täitmise võimekus. Seonduvalt jagada valdkondlikud funktsioonid Keskkonnaministeeriumi ja Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi vahel.
- Riik moodustab 2018. aasta jooksul riigile kuuluva ettevõtte OÜ Eesti Geoloogiakeskus asemele riikliku geoloogiateenistuse, et täita terviklikumalt ja efektiivsemalt riigi maapõue valdkonnaga seotud ülesandeid. Riiklik geoloogiateenistus on organisatsioon, mis rahuldab ühiskonna muutuvaid vajadusi maapõue-alase informatsiooni ja ekspertiisi järele ning nõustab valitsust, institutsioone, ettevõtteid ja laia avalikkust geoloogia-alastes küsimustes. Geoloogiateenistus moodustatakse hallatava riigiasutusena ja selle tegevust koordineerib nõukogu, millesse on kaasatud kõigi valdkonnaga otseselt seotud ministeeriumite esindajad ja vajadusel täiendavad liikmed.

Õiguslik regulatsioon

- Eesti maapõueõiguse kujundamisel tuleb välistada ala- või ülereguleerimine, leida võimalusi maapõue majandusliku potentsiaali kasutamiseks ja vähendada bürokraatiat.
- Riik on otsustaja maapõue uurimist ja kasutamist puudutavates küsimustes.
- Riigile laekuv kaevandamisõiguse tasu suunatakse kaevandamise asukoha kohalikele omavalitsusele sellises proportsioonis, et see võimaldab tekkivat negatiivset mõju kompenseerida ja tekitab kohalikel omavalitsustel motivatsiooni kaevandamist taluda.
- Leitakse võimalus riigile laekuva kaevandamisõiguse tasu kasutamiseks selliselt, et sellest saavad õiglasel proportsioonis hüvesid kaevandamisest otseselt mõjutatud isikud.
- Kaalutakse mäeeraldise omamise tasu kehtestamist ja selle võimalikke mehhanisme.

- Kaalutakse eraomandis olevatele maavaradele kaevandamisõiguse tasu kehtestamist, mis kompenseeriks kaevandamisest tuleneva häiringu.
- Kaevandamisest laekuv riigitulu suunatakse muuhulgas valdkonna arendamiseks.
- Tuleb kaaluda kaevandamisest laekuva riigitulu suunamist fondi, mis võimaldaks kogutud tulu edasi kanda ka tulevastele põlvetele.
- Riik töötab välja strateegiliste maavarade uurimise ja kasutamise lubamise põhimõtted, mis võimaldavad nende maavarade kasutamisest riigile maksimaalset kasu saada. Näiteks kontsessioonimenetluse kaudu.
- Riik vaatab üle maavarade kaevandamisele kehtestatud aastased kasutusmäärad ja hindab nende asjakohasust ning vajadust juhul, kui nende määramise ajal kehtinud asjaolud on muutunud.

Ettepanekud 3. alltöörühmale arengusuundade sõnastuseks

- Riik viib lõpule 1 : 50000 geoloogilise kaardistamise järgmise 10 aasta jooksul ja tagab pärast seda vajalikus mahus andmete uuendamise rahastamise.
- Uute maapõueressursside või kasutatavate maapõueressursside uuel otstarbel kasutamisega seotud uuringute tegemiseks koostatakse riiklik programm koos rahaliste katteallikatega.
- Riik tagab valdkondliku keskkonnaseire järjepidevuse ja rahastamise.
- Georiskid on teada, seiratud ja leevendatud.